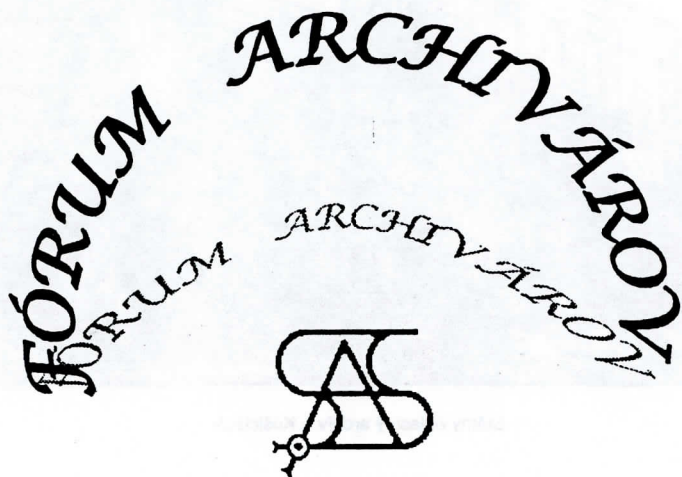

Macy

PhDr. Machajdlová

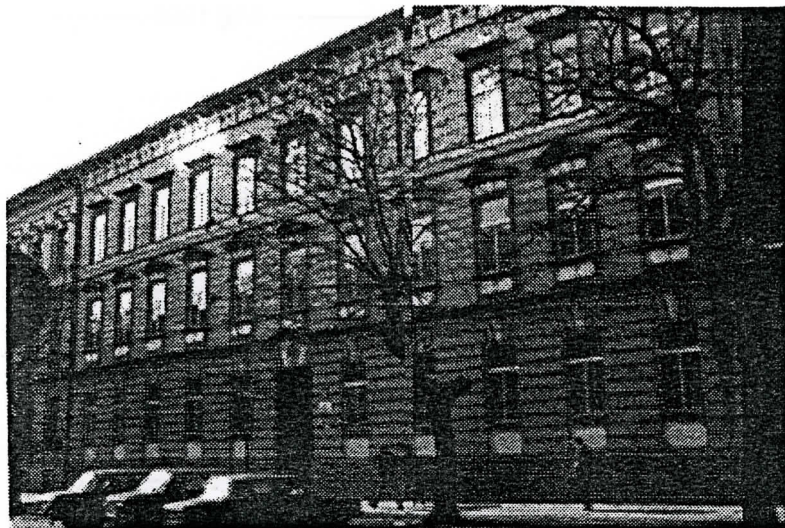

Máj

Vari by sme sa v tomto mesiaci mali zamýšľať nad čímsi iným ako sú pracovné problémy. Ale keď tých nejasností, nepresností a pochybností je tak veľa...Keď sa pri akejkolvek príležitosti stretnú archivári, po dvoch minútach sa reč zvrtné z čohokoľvek opäť len a len a len na archív. Prinajhoršom - na archivárov, či archivárky. Trápi nás vedeckovýskumná činnosť, predarchívna i archívna starostlivosť, terminológia ... Kde nájsť ľudí ochotných pomôcť a poradiť. A nám sa zdá, že sa musia "kompetentní" iba lepšie rozhliadnuť, veď nás archivárov je ako maku, hlavičky tiež nemáme prázdne a už aj perá nám začali napodív písať. Preto - pomôžme si, keď vieme a nájdime si čas. Zúročia sa nám tieto hodiny a to nielen v mesiaci lásky.

Z.K.

Štátny oblastný archív v Košiciach

Útržkovite

z dejín vývoja a súčasného stavu Štátneho oblastného archívu v Košiciach, pri príležitosti jubilejného 20. výročia prijatia zákona SNR č. 149/1975 Zb. o archívnictve.

Tak ako ostatné štátne oblastné archívy na Slovensku, začal v roku 1954 existovať a pracovať tiež košický štátny (oblastný) archív s územnou kompetenciou pre vtedajší Košický kraj.

Priamym predchodcom Štátneho oblastného archívu bol Krajský archív v Košiciach, pôsobiaci od 10. mája 1951 v spojitosti so zavedením krajského zriadenia verejnej správy.

Prvým sídlom krajského a neskoršie štátneho oblastného archívu sa stali miestnosti zadného traktu župného domu Abovskej a neskoršie Abovsko - turnianskej župy v Košiciach. Archívny materiál bol v tom čase uložený na piatich miestach. V troch prípadoch sa jednalo o provizórne suterénne miestnosti absolútne nevyhovujúce archívnym účelom.

Až v roku 1973 sa podarilo získať pre Štátny oblastný archív v Košiciach nové priestory v budove na Bačíkovej ulici, ktorá sa postupne

stala aj jeho trvalým sídlom. Pôvodne sa jednalo o nájomný dom v radovej uličnej zástavbe s 21 bytovými jednotkami (1 - 3 izbové).

V roku 1975, teda v čase prípravy a prijatia zákona SNR č. 149/1975 Zb. o archívnictve, v novozískanej budove už prebiehali rekonštrukčné a adaptačné práce v jednotlivých skladových a pracovno - manipulačných miestnostiach a to v takom poradí, v akom sa uvoľňovali jednotlivé byty.

Počas pätnásťročnej stavebno - rekonštrukčnej úpravy (s prestávkami) sa podarilo v rámci vtedajších finančných možností Ministerstva vnútra SR, konkrétne CSÚ (SVS) a Odboru archívnictva, upraviť pomere na dobrej úrovni exteriér a interiér objektu, vybaviť študovňu, fotolaboratórium, inovovať vnútorné zariadenie pracovní, skladov - depotov regálmi, zaviesť ústredné kúrenie na plyn, montáž nákladného výťahu atď. Osobitne sa treba zmieniť o tzv. výstavnej miestnosti spojenej s väčšou zasadacou miestnosťou (cca 40 osôb) využívanou na tematické prednášky a exkurzie. Susedná menšia zasadacia miestnosť (cca 18 osôb), je v rámci celého komplexu určená ku kultúrno - osvetovým účelom. Slúži ako zasadacia miestnosť pre vlastný archív, ako aj k účelom porád a metodicko - organizačným inštruktážam v rámci pracovného úseku predarchívnej starostlivosti a v neposlednom rade k výučbe cudzích jazykov (napr. latinského jazyka pre pracovníkov štátnych okresných archívov).

Účelovo upravená budova bola k archívnym potrebám slávnostne odovzdaná 11. mája 1988 pri príležitosti konania celoslovenskej porady riaditeľov štátnych ústredných a oblastných archívov zo Slovenska.

V súčasnom období ŠOBA Košice uchováva a spravuje súbor archívnych dokumentov v počte 389 fondov a zbierok, ktoré predstavujú 4 787,15 b. m. z rokov 1498 - 1994. Ich sprístupnenie pre účely študijné, ako aj širokú verejnosť je nasledovné: 2 390,55 b. m. (49,9%) archívneho materiálu je sprístupnených formou archívnej pomôcky - inventárov a katalógov; 7,01 b. m. (0,2%) archívneho materiálu je usporiadaných a uložených v archívnych krabiciach a 2 389,59 b. m. (49,9%) spisového materiálu čaká na archívne spracovanie a sprístupnenie - sem sú zahrnuté fondy na reusporiadanie a reinventarizáciu v množstve cca 500 b. m.

Pre bádateľov a ostatných záujemcov z radov širokej verejnosti sú v ŠOBA k dispozícii dve základné informačné pomôcky a to Sprievodca po archívnych fondoch zv. I. z roku 1963 a zv. II. z roku 1965. Prax presvedčila, že aj keď sa jedná o takmer tridsaťročné archívne pomôcky, slúžia svojim účelom. Isteže archív má aj nové archívne pomôcky, prostredníctvom ktorých

je sprístupnených 248 fondov a zbierok. Tieto už spĺňajú formálne i obsahové kritéria súčasnej archívnej teórie a praxe.

Aj keď archívny materiál uložený v ŠOBA sa vo svojej podstate tématicky zhoduje s archívnymi okruhmi v iných štátnych oblastných archívoch, predsa chceme poukázať na tri zaujímavosti a to na: dokumenty svedčiace o pokusoch pestovania hodvábnika v oblasti Košíc, na cirkevnú matriku ev. a. v. v Kobeliarove, ktorá obsahuje záznam o narodení Pavla Jozefa Šafárika a jeho vlastnoručnou (následnou) farebnou perokresbou, ako aj na matriku ev. a. v. cirkvi v Rankovciach, ktorá obsahuje vlastnoručné zápisy písané tamojším farárom a spisovateľom Jonášom Záborským.

Pracovníci ŠOBA v Košiciach okrem toho, že vykonávajú bežnú administratívno - správnu a hospodársko - účtovnú agendu, venujú sa i vedecko - výskumnej činnosti. Prioritou práce odborných pracovníkov je sprístupňovanie archívnych fondov a zbierok.

Možno konštatovať, že archívne dokumenty (časť ešte registrátneho charakteru avšak povahy "A") uložené v ŠOBA sú v každom prípade historicky cenné, ktoré predstavujú kultúrne dedičstvo minulosti a vzájomnú kontinuitu historických odkazov od minulosti po dnešok.

Ladislav Ružička

Praktická pracovná činnosť na úseku predarchívnej starostlivosti

1. Podnikové archívy a spisovne

ŠOBA v Košiciach v r. 1994 dozeral na činnosť približne 20 podnikových archívov. Z hľadiska existencie archívneho materiálu v nich, sa situácia v priebehu roka menila. Týkalo sa to podnikov, ktoré vstúpili do likvidácie, resp. do konkurzu bez právneho nástupcu. Archívny materiál z ich podnikových archívov sa začal preberať do trvalej archívnej úschovy ŠOBA. Jednalo sa o tieto podniky: Pozemné stavby š. p. v konkurze v Košiciach, z ktorého sa archívny materiál súkromných stavebných firiem, stavebných družstiev, účastinných spoločností do r. 1949 a národného podniku do r. 1960 prevzal v dvoch etapách. Tento proces pokračuje, pretože ide o väčší rozsah písomností. Ďalej je to Prefa š. p. v likvidácii v Košiciach, kde bol

podnikový archív zlikvidovaný a jeho archívne dokumenty boli prevzaté do tunajšieho ŠOBA. V štádiu zániku je aj Zelenina š. p. v likvidácii v Košiciach, kde práce s vytriedovaním archívnych dokumentov na odovzdanie do ŠOBA sú sťažované neustálym premiestňovaním spisového materiálu do nových priestorov v rámci likvidačného procesu.

Okrem vyššie spomínaných podnikov ŠOBA v Košiciach eviduje ďalšie štátne podniky v likvidácii bez právneho nástupcu, ktoré nemajú dlhú existenciu. Sú to spravidla bývalé závody väčších podnikov z rezortu ťvrbníctva, ktoré získali právnu subjektivitu až v r. 1990. Na ilustráciu spomeniem: Ingstav, Stavomontáže, Stavovýroba - bývalé závody š. p. Pozemné stavby v Košiciach, resp. Prefatyp - bývalý závod š. p. Prefa v Košiciach, Obnova a rekonštrukcia pamiatok - bývalý závod Pamiatkostav š. p. Žilina a iné. Tieto podniky v r. 1994 začali s vytriedovaním archívnych dokumentov, ktoré plánujeme uložiť v ŠOBA.

Za veľmi problematické u všetkých zanikajúcich subjektov bez právneho nástupcu sa javí zabezpečenie dočasnej správy živých registratúr charakteru "S" (V) i napriek vydanému metodickému pokynu "Postup pri zabezpečovaní odbornej správy písomností a podnikového archívu právnických osôb, ktoré zanikajú (sú likvidované) s právnym, resp. bez právneho nástupcu" Ministerstvom vnútra SR, v ktorom sú navrhnuté určité alternatívne riešenia.

Žiada sa tiež spomenúť situáciu, kde podnik zaniká s právnym nástupcom, ako napr. Východoslovenské obchodné domy PRIOR š. p. v likvidácii v Košiciach, kde po sprivatizovaní odbornú správu písomností a podnikového archívu zabezpečuje Kmart SR a. s. Obchodný dom v Košiciach. Archívne dokumenty podnikového archívu budú ešte predmetom riešenia, nakoľko ŠOBA má v úmysle po rozšírení svojich úložných priestorov (rekonštrukcia budovy na Vodárenskej ulici) prevziať podnikový archív zaniknutého štátneho podniku do svojej trvalej úschovy.

V podnikovej sfére sme v r. 1994 zaznamenali aj ďalšie zmeny, ako napr. Strojmont š. p. v Košiciach bol pretransformovaný na akciovú spoločnosť pod názvom "Montáže a. s. v Košiciach". Ďalej začiatkom r. 1994 došlo k rozdeleniu štátneho podniku Československá štátna automobilová doprava v Košiciach, na dve samostatné právnické osoby: Slovenská autobusová doprava a Nákladná automobilová doprava v Košiciach. Nástupníctvo z titulu zabezpečenia odbornej správy písomností a podnikového archívu zaniknutého štátneho podniku prevzala Slovenská

autobusová doprava š. p. v Košiciach. Oba nové štátne podniky si vytvorili svoje podnikové archívy.

Po premietnutí všetkých zmien, ktoré sme v r. 1994 vo sfére podnikových archívov zaznamenali, môžeme uviesť iba orientačne, že podnikové archívy majú k dispozícii cca 29 - 30 miestností o rozlohe cca 1000 b. m. archívneho materiálu.

ŠOBA v Košiciach v r. 1994 dozeral na cca 75 spisovní s úložnou plochou cca 3800 m² v asi 105 miestnostiach a množstvom písomností cca 3000 b. m.

V spisovniach rozpočtových organizácií, ktoré ukladali po skartácii archívne dokumenty do ŠOBA v r. 1994 nastala zmena v Stavoinveste, inžinierskej organizácii v Košiciach a Dome techniky ZSVTS v Košiciach, z ktorých boli v priebehu roka vytvorené spoločnosti s ručením obmedzeným, majúce súkromný charakter. Ďalej v Ústrednom kontrolnom a skúšobnom ústave poľnohospodárskom, pobočka v Košiciach - inštitúcia ukladajúca archívny materiál po skartácii do ŠOBA, bola v rámci reorganizácie v Ústrednom kontrolnom a skúšobnom ústave poľnohospodárskom v Bratislave zmenená na Oblastnú stanicu, ktorá si vytvorila pobočku ústavného archívu v Košiciach, kde bude ukladať archívny materiál po skartačnom konaní. Vyžiadala si to aj praktická stránka vecí, lebo i napriek uplynutým skartačným lehotám jednotlivých písomností sa v rámci svojej výskumnej činnosti často vracia k starším záznamom.

Personálne obsadenie podnikových archívov a spisovní možno aj za uplynulý rok charakterizovať iba orientačne. Čo sa týka plánov práce podnikových archivárov, podľa ktorých sme ich počet mapovali, predložili ich iba 4 podnikové archivárky (bez vykonávania inej činnosti, okrem vedúcej ústrednej spisovne) avšak ich počet možno odhadnúť na 8 - 10 pracovníkov.

V spisovniach je situácia ešte neprehľadnejšia, lebo ako bolo pri skartačných konaniach v roku 1994 zistené, tieto funkcie boli vo všetkých prípadoch kumulované, resp. pôvodní pracovníci z rôznych dôvodov odišli na iné pracoviská. Prípravou skartácií a teda prácami v spisovniach boli spravidla poverení pracovníci finančných útvarov, resp. oddelení, kde sa produkuje čo do rozsahu, najviac písomností. Situácia v spisovniach po stránke personálneho obsadenia je nestabilná a nevyhovujúca aj v štátnych inštitúciách (rozpočtové organizácie).

2. Preberanie archívnych dokumentov z podnikových archívov do ŠOBA

Preberanie archívnych dokumentov do ŠOBA v Košiciach sa v r. 1994 vykonávalo v dvoch rovinách. Jednak v rámci riadneho skartačného konania - Bábkové divadlo, Krajská správa geodézie a kartografie v Košiciach a iné. Ďalšie preberanie archívneho materiálu bolo spojené so zánikom podnikových archívov z titulu likvidácie právneho nástupcu. Konkrétne išlo o už spomínané Pozemné stavby v Košiciach, kde z podnikového archívu boli prevzaté všetky archívne fondy súkromných stavebných firiem, spoločností, resp. podnikov, prakticky do r. 1960. Archívne fondy súkromných firiem do r. 1949 boli prevzaté do ŠOBA aj z podnikového archívu Inžinierskych stavieb akciovej spoločnosti v Košiciach, kde sme využili ponuku spoločnosti k ich odovzdaniu, s cieľom skompletizovať archívny materiál súkromných firiem rezortu stavebníctva vo svojej spádovej oblasti. Nie všetky prevzaté fondy však boli pojaté do evidencie archívnych fondov a zbierok ŠOBA, nakoľko niektorým už z ich názvu vyplývalo, že patria do príslušnosti iných štátnych archívov. Delimitácia archívnych fondov odsúhlasená Ministerstvom vnútra SR - odborom archívnictva a spisovej služby, už bola čiastočne vykonaná a ukončíme ju v tomto roku.

Mária Havlínová

Výstavná činnosť ŠOBA Košice

Aj keď ŠOBA Košice nemá zatiaľ nijakú účelovo zariadenú výstavnú miestnosť, predsa sa podujal v spolupráci s Verejnou knižnicou Jána Bocatia na usporiadanie výstavy "Muži reforiam a ľudských práv", k dvestoročnici jakobínskeho hnutia v Uhorsku.

Scénar výstavy vypracoval Štefan Eliáš a potom po vyhotovení všetkých panelov, vďaka pochopeniu Verejnej knižnice Jána Bocatia, bola výstava vynštalovaná v ich priestoroch. Vernisáž výstavy sa konala za veľkého záujmu verejnosti, rozhlasu, televízie a tlače 9. 5. 1994 v Košiciach.

Úvod patril hlavnému scenáristovi a po ňom sa verejnosti prihovoril Paul Souliqoux, jazykový atašé francúzštiny, z francúzskeho centra CCLE, o slovensko - francúzskych kontaktoch.

Výstava má XIII častí:

- I. Osvietenské reformy Márie Terézie a Jozefa II.
- II. Odklon Viedne od spoločenských reforiem.
- III. Vrenie v uhorskej spoločnosti.
- IV. Francúzska revolúcia a jej ohlas v strednej Európe.
- V. Slobodomurári a osvietenci.
- VI. Ohlas Francúzskej revolúcie na slovenskej dedine.
- VII. Ohlas Francúzskej revolúcie v mestách na Slovensku.
- VIII. Hnutie uhorských jakobínov.
- IX. Sen o slobodnej krajine.
- X. Prvé mesto Horného Uhorska a jeho leví podiel v hnutí jakobínov.
- XI. Aristokratická normalizácia - okovy a putá.
- XII. Idey ostali živé.
- XIII. Naša veda, naše tradície.

Posledná kapitola bola vyinštalovaná z diel osvietených mysliteľov západnej Európy, ako sú Montesquieu, Rousseau, Paine, Locke, Kant, Mably, D'Alembert a bola vystavená aj ústava USA.

Chceli sme tak pripomenúť verejnosti, že práve pád šľachtických výsad v Severnej Amerike a vo Francúzsku, ako aj knihy priebojných mysliteľov, stoja na začiatku všetkého politického hýbania v Uhorsku. Prínosom bolo uvedomenie si návštevníkov odozvy boja proti utláčateľskému monarchistickému štátu aj na Slovensku. Korene republikánskej myšlienky a demokracie majú tak v našej vlasti naozaj hlboké korene, na ktoré by sme mali byť veľmi hrdí, lebo slovenská účasť v jakobínskom hnutí v porovnaní s maďarskou, bola naozaj dôstojná.

Veríme, že touto výstavou sa nám podarilo podať verejnosti nový pohľad na naše dejiny a primerane zdôrazniť význam Košíc v slovenských dejinách. Vhodnou formou sme zároveň prezentovali aj pramenné hodnoty nášho ústavu, ale aj iných slovenských archívov. Napokon si myslíme, že sme suplovali Slovenské národné múzeum, ktoré si dalo výročie ujsť, hoci takáto významná dvestoročnica nebýva každý rok.

Nakoľko od vernisáže mala výstava už pár repríz na Spiši, ponúkame ju aj ostatnému Slovensku a budeme radi, keď nám ohlásia naši kolegovia zo západného a stredného Slovenska, že majú možnosť na vyinštalovanie výstavy. Potrebná je iba miestnosť a zorganizovanie prevozu panelov. Slovom, s dobrou vôľou je možný aj takýto výkon.

Štefan Eliáš

Latinčina v školských laviciach

V súlade s cieľmi Odboru archívnickva a spisovej služby MV SR vytvárat' čo najlepšie podmienky pre prácu v štátnych archívoch organizovaním odborných vzdelávacích aktivít, okrem dvojročného kvalifikačného kurzu archívnickva pre stredoškolsky vzdelaných pracovníkov, vznikol aj projekt odbornej prípravy pracovníkov štátnych okresných archívov z jazyka latinského. Systém tejto prípravy, ktorej obsahová náplň veľmi erudovane vypracoval PhDr. Ján Dubovský, počítal s tromi konzultačnými strediskami (Bratislava, Banská Bystrica, Košice), čím sa plošne pokrylo celé územie Slovenska.

Školiacim strediskom deviatich pracovníkov okresných archívov na východnom Slovensku sa stal Štátny oblastný archív v Košiciach. Archivári a archivárky z Popradu, Spišskej Novej Vsi, Starej Ľubovne, Košíc a Bardejova sa tu stretávajú raz mesačne už od marca 1993. Spočiatku mali naše stretnutia viac - menej charakter prednášok z gramatiky klasickej latinčiny, kombinovaných nezáživnými, ale užitočnými cvičeniami a prekladmi. "Omne initium est difficile" napísal na tabuľu jeden z frekventantov nášho kurzu. Postupne však, keďže vedomstná úroveň "žiakov" bola až prekvapujúco vysoká, zmenil sa charakter našich stretnutí na konzultačné a tematické semináre. Snažili sme sa prekonzultovať všetky oblasti a obdobia vývinu latinských písomností v našich archívoch, vystihnúť spoločné, ale aj rozdielne črty v používaní tohto jazyka v našom regióne. Zaoberali sme sa latinčinou mestských kníh, účtovných a daňových písomností, trápili sme sa s "nepreložiteľnými" výrazmi v latinských cechových štatútoch či cenových limitáciách, v mestských privilégiách, v heraldických a sfragistických písomnostiach. Zoznamovali sme sa so štýlom písomností cirkevných inštitúcií od jednoduchých, stále sa opakujúcich zvrátov v cirkevných matrikách, cez jazyk kanonických vizitácií až po korešpondenciu vysokých cirkevných hodnostárov, preťaženú komplikovanými výrazmi a väzbami, ktoré majú veľmi málo spoločného s dnešným vyjadrovaním.

Naša "latinčina" trvá už dva roky, nachádzame však spoločne stále nové témy a problémy, ktoré treba prekonzultovať a vecne rešiť. Uvedené skutočnosti dávajú podnet na zamyslenie sa aj ostatným odborným archivárom z okresných ale aj oblastných archívov východoslovenského regiónu, či by sa nemali zúčastňovať tohoto kurzu. Myslím si, že tí, ktorí majú hlbšie vedomosti z latinčiny, môžu sa v niečom zdokonaľiť, prípadne pomôcť

ostatným kolegom. Napokon pripomeňme si už starú a praxou overenú pravdu, že: "Opakovanie je matkou múdrosti."

Aj keď "finis coronat opus", my ešte o konci kurzu nehovoríme. Žiaci sa tešia na latinčinu a učiteľka zo svojich žiakov.

Milena Ostrolucká

Otvorenie novej účelovej budovy Štátneho okresného archívu v Kremnici

24. februára 1995 sa v Kremnici uskutočnilo slávnostné otvorenie novej účelovej budovy Štátneho okresného archívu. Týmto dňom sa ukončili dlhoročné priestorové problémy archívu, doteraz umiestneného na viacerých miestach Kremnice.

Symbolické prestrihnutie stuhu a tým aj otvorenie budovy vykonal štátny tajomník MV SR Ing. P. Kačic, riaditeľ Sekcie verejnej správy MV SR Dr. S. Bečica a riaditeľ Odboru archívnictva a spisovej služby MV SR PhDr. Peter Kartous, CSc. V delegácii MV SR sa otvorenia zúčastnili: riaditeľ Ekonomického odboru Ing. J. Líška, vedúci investičného oddelenia Dpt. V. Šlahučka, ďalej zástupca tohoto ministerstva Ing. P. Berčík a z MV - odboru archívnictva a spisovej služby PhDr. J. Špiritza, ktorí sa aktívne podieľali pri zabezpečovaní výstavby budovy. Za Okresný úrad v Žiari nad Hronom sa otvorenia zúčastnil jeho prednosta Dr. M. Hajšel, vedúci oddelení Dr. M. Hrmo a Ing. J. Kapusta, prednosta Obvodného úradu v Kremnici Dr. A. Vaský, primátor Kremnice Ing. M. Nárožný a jeho zástupca S. Stanček, riaditeľ Štátneho ústredného banského archívu Dr. J. Surovec, zástupcovia dodávateľa stavby STAR a.s. Žilina a ďalší hostia.

Štátny tajomník Ing. P. Kačic ocenil úsilie pri budovaní nového archívu udelením Pamätnej medaily Pavla Križku prednostovi OÚ Dr. M. Hajšelovi, vedúcemu oddelenia OÚ Dr. M. Hrmovi, primátorovi Kremnice Ing. Nárožnému, Ing. P. Berčíkovi, obchodnému riaditeľovi STAR a. s. Ing. P. Šlopekovi a Ing. P. Hnidkovi, stavbyvedúcemu. Za Štátny okresný archív Pamätnú medailu prevzal jeho riaditeľ Mikuláš Čelko. Pamätná medaila P. Križku, ako najvyššie ocenenie rezortu pre sféru archívnictva, je práve

pomenovaná po osobnosti, ktorá pôsobila v Kremnici v r. 1872 - 1901 ako mestský archivár, zakladateľ múzea, spolkov, významný historik a kultúrny činiteľ stojaci pri zrode Matice slovenskej, Muzeálnej slovenskej spoločnosti...

Slávnostné otvorenie svojimi príhovormi pozdravil zástupca dodávateľa stavby Ing. Šimunský a primátor mesta Kremnice Ing. M. Nárožný, ktorý ocenil ako prínos pre mesto a jeho región novú budovu, ktorá bude slúžiť pre potreby archívu, majúceho v Kremnici stáročnú tradíciu. Zápisom do Pamätnej knihy mesta a odovzdaním pozdravného listu a medaily mestského zastupiteľstva zástupcom MV SR, Okresného úradu, STAR a.s., Štátneho okresného archívu a hosťom, primátorom Kremnice, sa zakončila slávnostná časť otvorenia. V ďalšej časti vystúpil prednosta Okresného úradu a poukázal na potrebu vybudovania dôstojného stánku archívu, vzhľadom na jeho roztrieštenosť depotných priestorov v Kremnici. Riaditeľ ŠOKA sa vo svojom príhovore zameral na minulosť a bohaté tradície archívniectva v Kremnici, na súčasný stav a perspektívy jeho práce v nových pracovných podmienkach, ktoré poskytuje účelová budova.

Na záver otvorenia si prítomní prezreli výstavku archívnych dokumentov, ktoré patria medzi najcennejšie, ako napr.: privilegálnu listinu pre Kremnicu od Karola Roberta z Anjou zo 17. 11. 1328, najstaršiu zachovanú listinu kremnickej mestskej kancelárie z r. 1331 s prvým zachovaným odtlačkom mestského erbu, kremnickú mestskú knihu s prvým zápisom z r. 1426 a s bohatými ilumináciami, list Filipa Melanchtona kremnickej mestskej rade z pol. 16. St., kuriálny protokol zo zasadnutí kremnickej mestskej rady so zápisom z r. 1490, tzv. Ružový kódex so zachovaným slovenským textom z konca 15. st., banský protokol, iluminovanú kresbu zo zač. 17. st. s motívmi hier, diplom Matice slovenskej Dr. Gustávovi Zechenterovi - Laskomerskému.

Otvorenie novej účelovej budovy sa ukončilo prehliadkou jej depotných a prevádzkových priestorov.

Mikuláš Čelko

PS: Redakcia a výbor SSA v mene všetkých archivárov blahoželá, aspoň dodatočne, celému kolektívu a riaditeľovi Mgr. Mikulášovi Čelkovi k novej budove a praje veľa tvorivých síl pri rozvoji nášho archívniectva.

Muzeálna slovenská spoločnosť

Redakčná rada SSA v snahe priblížiť svojim členom činnosť spolkov a spoločnosti blízkych archívom duchom i svojou činnosťou, sa obrátila s prosbou na ich výbory. Výsledkom je priblíženie spolковой činnosti prostredníctvom drobných príspevkov, ale vari aj zblíženie rôznych a zároveň blízkych ľudí...

Predstavovať archivárskej obci Muzeálnu slovenskú spoločnosť je možno aj trochu zbytočné. Veď pri jej zakladaní stáli také osobnosti, na ktoré sú právom hrdí múzejníci i archivári. "Osnovateľom" prvých stanov MSS bol Pavol Križko, prvým a doživotným predsedom Andrej Kmeť.

Spoločnosť bola založená 24. apríla 1893 v Martine. Oprávnené možno tvrdiť, že úspešne zastupovala činnosť vtedy zakázanej Matice slovenskej. Až do prvej polovice tohoto storočia bola centrom vlastivednej práce. Pozoruhodná bola jej členská základňa. Zoznamy novoprijatých členov boli pravidelne publikované na stránkach periodík spoločnosti - najskôr v Zborníku MSS, potom od roku 1898 v Časopise MSS. Roku 1912 vyšiel ako príloha Č MSS prvý súborný zoznam členov. Obsahoval do tisíc mien jednotlivcov i názvy niekoľko desiatok spolkov a inštitúcií, ktoré sa rozhodli byť kolektívnymi členmi.

Od roku 1927 začali v Slovenskom národnom múzeu na podnet Jána Geryka viesť Matriku členov MSS. Retrospektívnym spôsobom v nej zachytili i vtedy už nežijúcich členov. Andrej Kmeť mal napr. ev. č. 213. Posledný záznam je z roku 1953 a má poradové číslo 9644! Súbežne sa viedla i kartotéka delená abecedne i podľa miest bydliska. Osobitne sa vyčleňovali kartotéčné záznamy o bývalých členoch, či už nežijúcich alebo takých, čo Spoločnosť akýmkoľvek iným spôsobom opustili. V súčasnej dobe sú všetky údaje z Matriky i kartoték už v počítači. O jednotlivých členoch sa dopĺňajú základné biografické údaje. Je to pozoruhodný zoznam stovák dedinských učiteľov, kňazov, remeselníkov, roľníkov, no aj tých najpoprednejších osobností slovenského vedeckého, politického i národného života svojej doby. Po roku 1953 sa vo vedení Matričnej knihy nepokračovalo. V kartotéke sú však mnohé záznamy o nových členoch. Presný počet bude známy zo súborného vydania, ktoré pripravuje MSS v spolupráci s Muzeologickým informačným centrom (MIC) pri Slovenskom národnom múzeu v Bratislave.

Muzeálnu slovenskú spoločnosť nikto nezakázal. Od prvej polovice päťdesiatych rokov však boli dotácie na jej činnosť minimálne. Rok 1961 je spojený nielen s prijatím zákona o múzeách, ale aj s ukončením spolковой

činnosti MSS. V troch nasledujúcich desaťročiach bolo niekoľko pokusov o jej obnovenie. Neúspešných. Konečne sa tak podarilo urobiť až v jubilejnom roku.

Dokonca na mesiac a deň presne a navyiac v historicky autentickom prostredí. Obnovujúce valné zhromaždenie sa konalo 24. apríla 1993 v sále bývalého národného domu (dnes Divadlo SNP) v Martine. Stanovy znovuoživej spoločnosti ju označujú ako dobrovoľnú organizáciu pracovníkov a záujemcov o prácu v oblastiach starostlivosti o kultúrne a prírodné dedičstvo. Sídлом spoločnosti je Martin a stály sekretariát má v Slovenskom národnom múzeu,

Za dva roky obnovenej činnosti vydala Muzeálna slovenská spoločnosť dva ročníky Zborníka MSS a pokračuje vo vydávaní Časopisu MSS. Ten má polročnú periodicitu. Spoločnosť vytvára záujmové kluby a realizačné teamy. Jeden z nich napríklad pripravuje vydanie príručky pre kronikárov. Vyjde v tomto roku a bude k dispozícii všetkým mestským a obecným úradom v SR, ale na požiadanie ju radi pošleme i ostatným záujemcom o vlastivednú prácu. V súčasnej dobe má MSS do 350 členov. Z nich je približne 30 čestných. Stanovy priznávajú tento titul všetkým tým žijúcim jednotlivcom, ktorí boli jej členmi už pred rokom 1960.

Kontinuita s "Kmet'ovskou" a "Gerykovskou" MSS je vyjadrená nielen prevzatím pôvodného názvu a symboliky, ale aj evidenciou. Pôvodní členovia majú v novoobnovenej spoločnosti evidenčné číslo zhodné s evidenciou v rokoch 1927 - 1953, ostatní postupným spôsobom od č. 10.001.

Členstvo v MSS nie je ohraničené vekom ani miestom bydliska. Zárobkovo činní členovia platia ročný príspevok 50.- Sk, ostatní, s výnimkou čestných (od tých sa čl. príspevok nevyberá), polovicu. Členovia dostávajú Zborník MSS za režijnú cenu 15.- Sk, časopis je zdarma.

V MSS radi privítame všetkých kolegov archivárov. V prípade záujmu možno reálne uvažovať o zriadení ich osobitného profesijného klubu. Očakávame spoluprácu pri dopĺňaní biografických údajov o málo známych členoch MSS z minulosti, pomoc pri organizovaní a aktívnu účasť na odborných seminároch a konferenciách, spoluprácu pri školeniach kronikárov, záujemcov o vlastivednú prácu v regiónoch a pod. Ponúkame publikačné možnosti, vč. prípadného vydávania samostatných titulov s vlastivedným zameraním. Kontaktná adresa: Slovenské národné múzeum - sekretariát MSS, Malá hora, 036 80 Martin

RNDr. Ladislav Jasenák, tajomník MSS

DISKUSIA

*Teoreticky o pracovných povinnostiach odborných pracovníkov
na úseku predarchívnej starostlivosti*

V tomto príspevku pracovne nazvanom **Povinnosti odborného archivára na úseku predarchívnej starostlivosti**, chcem upozorniť na niektoré teoretické problémy a ťažkosti vznikajúce pri ich praktickej činnosti.

V prvom rade sa žiada ukázať, resp. priblížiť ostatným kolegom - archivárom klady, ale aj zápory s ktorými sa stretávajú takmer každodenne naši kolegovia poverení pracovnými úlohami v rámci predarchívnej starostlivosti. V záujme úspešného plnenia pracovných úloh spadajúcich do tejto pracovnej oblasti musia **promptne zaujať** stanoviská k vecným problémom vznikajúcim na tvári miesta. Tu sa vyžaduje čo najfundovanejšia odborná odpoveď, lebo sa deje priamo v čase ich metodických inštrukcií či kontrolách u pôvodcov registratúr, resp. archívnych fondov. Ich postavenie a činnosť v uvedenom čase je sťažená, lebo nemajú možnosť konzultácie s riaditeľom, či vedúcim oddelenia archívu, resp. s ostatnými kolegami. Totiž oni **musia rozhodnúť** vždy v záujme vecí, hoci sú v určitej časovej tiesni.

Úsek predarchívnej starostlivosti je zložitý (poznám to ako výkonný archivár i ako riaditeľ archívu), preto si dovoľujem na stránkach nášho časopisu určeného v prvom rade pre archivárov prehlásiť, že archivári vykonávajúci tento druh agendy musia poznať nielen archívnu teóriu a prax, ale mať aj isté vedomosti z legislatívy - predovšetkým z oblasti práva. Teda by bolo nespravodlivé ak by sme im prácu závideli v zmysle jej významu "**jednoduchosti**". Ba práve naopak, táto práca sama o sebe je zložitá a komplikovaná. Prácu týchto našich kolegov treba obdivovať, lebo si k svojej profesii archivára musia sami osobne v praxi vyslúžiť v dobrom slova zmysle "**nálepku vŕsznalcov**". Túto skutočnosť je preto treba náležite oceniť a vhodnou formou aj ohodnotiť.

Pestrosť a mnohostrannosť prác archivárov činných v agende predarchívnej starostlivosti je skutočne rozsiahla a mnohoraká. Možno to demonštrovať na troch vybraných konkrétnych pracovných postupoch. Prvým

vážnym pracovným problémom bol v posledných piatich rokoch trend takmer vo všetkých typoch archívov zintenzívniť **akvizičnú činnosť** tak, aby sa dosiahla kompletizácia budúcich archívnych fondov prostredníctvom nových prírastkov. Čo to v praxi znamenalo? Do archívov sa mnohokrát preberali písomnosti bez formálnej či obsahovej hodnoty, ktorá by ich kvalifikovala ako budúce archívne dokumenty. Do archívov sa dostalo tiež isté percento spisového materiálu, ktorý do nich nepatrí a je viac na príťaž ako úžitok. Vieme, že takéto bezcenné písomnosti by mali byť z archívov skôr vyradené cestou vnútornej skartácie. Vzniká tu teoretická otázka, kto túto nie jednoduchú prácu má vykonávať. Odpoveď praktická - prirodzene, že archivár, pretože on tieto písomnosti prevzal do archívu v čase núdze alebo aj z rôznych iných dôvodov. Preto sú často "obviňovaní" pracovníci vykonávajúci predarchívnu starostlivosť zo zapríčinenia toho, že oni spôsobili, že opäť archivár bude plniť úlohy bývalých pracovníkov registratúr.

Pred druhým vážnym a praktickým postupom - rozhodnutím, stojí archivár vykonávajúci agendu spojenú s predarchívnu starostlivosťou aj vtedy, ak chce, aby sa zachovali súčasné registratúry **dočasne živého charakteru**. Mám na mysli obdobie v ideálnom ponímaní t. j. v časovom úseku od odovzdania spisového materiálu z príručných spisovní do ústrednej spisovne. Teda čo má robiť archivár v čase, kedy sa čaká na uplynutie úložných skartačných lehôt? Odpoveď - v každom prípade archivár v rámci agendy predarchívnej starostlivosti je povinný spolupracovať v rôznych formách a spôsoboch s tvorcami či pôvodcami spisov tzv. živej registratúry. Preto z toho logicky vyplýva, že ak archivár túto prácu vykonáva v časovom úseku tzv. archivizujúcej sa registratúry (prevzaté zo SA), označil by som ju termínom - monitorovací proces archivára, človeka ako živej bytosti. Je to vlastne proces v predarchívnom období, kedy sa vykonávajú všetky potrebné úkony pre sformovanie budúceho archívneho fondu.

Ani v tretom vytypovanom pracovnom postupe to nemá vôbec jednoduché archivár v rámci predarchívnej starostlivosti, lebo častokrát stojí pred otázkami o ktorých nie vždy môže jednoznačne rozhodnúť. Napr. aké opatrenia má vykonať, ak sa vopred dozvie, že v krátkom časovom úseku dôjde k zániku pôvodcu registratúry (včítane predchodcov). Rozhodnutie je o to ťažšie, lebo niekedy sa až následne zistí, že časť registratúry nie je kompletná a teda sa môže nachádzať u bývalých zamestnancov či funkcionárov. Závažné rozhodnutie z hľadiska právneho, vyjadruje vždy vtedy, ak vie, že pôvodca registratúry zaniká bez právneho nástupcu. Vtedy

totiž musí doporučiť zanikajúcemu pôvodcovi registratúry "isté" opatrenia vo veci ďalšej úschovy archívneho materiálu, ale predovšetkým živých spisov (registratúry) aj keď mnohokrát si je vedomý, že nie sú vždy v súlade s právnymi predpismi, resp. chýbajú vôbec.

Žiaľ, prax dokazuje, že i naďalej pretrvávajú problémy na úseku predarchívnej starostlivosti, najmä v spojení so starostlivosťou o registratúry zanikajúcich organizácií či s právnym alebo bez právneho nástupcu. Tento neželateľný stav môže odstrániť pripravovaný nový zákon o registratúrach i keď je treba počítať s tým, že pri jeho uvádzaní do praktického života vzniknú určité subjektívne i objektívne ťažkosti.

Ladislav Ružička

Ešte raz k sympóziu v Rajeckých Tepličiach!

V krátkosti sa chcem vrátiť k téme "**Identita archivára**" - konkrétne k pojmom "archivár a registrátor", o ktorých som referoval na uvedenom sympóziu v súvislosti s vykonávaním odborno - archívnych prác v Štátnom oblastnom archíve v Košiciach, ako aj s vykonávaním odborno - registratúrnych prác v podnikových archívoch v spádovej oblasti.

Pojmy **archivár** a **registrátor** sú síce vzájomne späté, avšak vo svojej podstate aj odlišné. Osobne tvrdím a prax dáva za pravdu, že archivár v štátnom archíve pri spracovávaní každého archívneho fondu by "povinne" mal skúmať a analyzovať pôvodcu registratúry. To znamená poznať nielen štruktúru pôvodcu registratúry, ale aj štruktúru samotnej registratúry, teda zistiť zákonitosti tvorby evidenčných registratúrnych jednotiek, ktoré pri archívnom spracovávaní "tvoria" základné informácie akým spôsobom vytvárajú archívne jednotky - inventárne či katalogizačné. Archivár v uvedenom procese by mal urobiť istú genézu prác bývalých registrátorov, aby získal a mal čo najviac poznatkov o registratúre. Značí to, že archivár ako spracovateľ už archívneho fondu, môže získané poznatky náležite využiť pri zatriedňovaní, resp. klasifikácii archívnych jednotiek pre účely archívnej pomôcky. V praxi je overené, že ak archivár, ktorý podľa mňa by mal byť aj "znancom" registratúry, uvedené "požadované" pracovné postupy nedodrží,

prípadne niektoré z nich obide, či jednoducho vynechá, odzrkadlí sa to spravidla na kvalite celej informačnej bázy a teda aj na archívnej pomôcke.

V naznačenej problematike si určite už viacerí spracovatelia archívnych fondov či zbierok pri svojej praktickej činnosti niekoľkokrát položili otázku, do akej miery či hĺbky "má" archívár v štátnom archíve urobiť genézu registratúry. Odpoveď na túto otázku v rovine teoretickej by mohla byť zjednodušená či zúžená a to v tom zmysle, že sa treba zamerať len na "niektoré" informácie a poznatky. No, nie celkom je to tak, lebo prax archívárov - spracovateľov archívnych fondov (patrím tam aj ja) jednoznačne ukazuje, že v rámci tzv. "náročnej odbornej práce" je potrebné poznať čo najpodrobnejšie históriu vývoja registratúry (platí to najmä u novodobých fondov politicko - spoločenského a hospodársko - výrobného charakteru), ktorá v sebe zahŕňa podľa mňa tieto tri zložky:

1. Štúdium dejín pôvodcu registratúry
2. Analýzu spisovej služby
3. Tvorbu a vznik registratúry vôbec

Osobitne sa chcem vyjadriť k vzťahu archívár a registrátor v podnikových archívoch v spádovej oblasti. V tejto súvislosti treba poznamenať, že v podnikových archívoch v spádovej oblasti máme kvalifikovaných archívárov, ktorí sú absolventmi archívnych kurzov, poriadanych pod odborným vedením a dozorom Odboru archívnictva a spisovej služby z pred 6 rokov.

Postavenie podnikového archívára (pokiaľ boli v štátnych podnikoch a sú v rôznych akciových spoločnostiach) bolo v minulosti, ale i teraz sťažené a nie vždy náležite ocenené a vážené, lebo najmä administratívni pracovníci (žiaľ aj vedúci pracovníci) v rôznych odvetviach hospodárstva nepoznajú (vedome či nevedome) a preto ani nerešpektujú napr. rozdiel medzi písomnosťami a knihami mimo registratúry - spisovne, medzi samotnou spisovňou (registratúrou) a archívnym fondom v podnikovom archíve. V takýchto prípadoch archívárovi v podnikovom archíve narastajú úlohy výlučne nearchívne, akými sú napr. školenia administratívneho personálu pre spisovú manipuláciu, presvedčovanie zodpovedných vedúcich pracovníkov o nevyhnutnosti dobre organizovanej spisovej služby atď.

Sú poznatky, že ak podnikový archívár nevykonával tzv. **nearchívne úlohy** z rôznych príčin, nevyhol sa tvrdej kritike, že je zodpovedný za zlý stav spisovej služby i nefunkčnosti podnikového archívneho systému. Naopak, ak archívár v podnikovom archíve "mal" praktické aj teoretické vedomosti z

oblasti archívnickva a hlavne **spisovej služby**, mohol za odbornej pomoci archívárov štátneho oblastného archívu nájsť také riešenia, ktoré neželateľný stav spisovej a archívnej činnosti aspoň stlmili a postupne odstránili.

S určitosťou však môžeme konštatovať, že **zlepšenie** stavu spisovej služby a v konečnej fáze aj archívnej služby, môže **podnikový archívár - registrátor** dosiahnuť len za predpokladu, že **pozná** štruktúru podniku - pôvodcu registratúry, vlastnú registratúru a navyiac ak je **spolupracovníkom** spisového poriadku a plánu, teda akýmsi **znalcem** domácich pomerov spisovej a archívnej služby.

Ladislav Ružička

ZO ZASADNUTIA VÝBORU

Členovia výboru SSA A. Buzinkayová, J. Dubovský, Z. Kollárová, K. Magurová, M. Mišovič, J. Roháč, L. Vrteľ sa stretli spolu s predsedníčkou V. Novákovou a čestným predsedom E. Rákošom dňa 4. 4. 1995 v Štátnom oblastnom archíve v Bratislave.

Po otvorení a kontrole plnenia uznesení nasledujúcim bodom programu boli organizačné a odborné otázky, týkajúce sa seminára, organizovaného SSA 25. 4. 1995 o 9⁰⁰ hod. v SNA: "Vedeckovýskumná činnosť v archívoch." E. Rákoš informoval o obsahovej náplni svojej prednášky. V súvislosti s uvedeným seminárom vyzvala V. Nováková členov výboru, aby zaujali stanovisko k forme a náplni konferencií a seminárov, ktoré organizuje SSA. L. Vrteľ navrhol usporiadať seminár k terminológii archívnickva v súvislosti s vytvorením terminologickej komisie pri Odbore archívnickva a spisovej služby MV SR.

O príprave čísel 4, 5 a 6 časopisu Fórum archívárov informovala Z. Kollárová. Konštatovala, že od roku 1996 musí dôjsť k zmene distribúcie, ktorá by mala byť zabezpečená z jedného miesta. Vyriešenie podrobností s tým súvisiacich závisí od finančných možností. SSA by mohla - ako stavovská organizácia - požiadať o príspevok z MV SR, prípadne od MK SR.

V ďalšej časti zasadnutia sa prítomní venovali zastúpeniu SSA na odborných podujatiach na Slovensku a v zahraničí. O zastúpení na seminári o výpočtovej technike v archívoch v Benešove pri Prahe (od 4.5.1995) J. Šeregim z AMB, informovala V. Nováková p. Hradeckú z Českej archívnej spoločnosti. V súvislosti s konferenciou o využívaní výpočtovej techniky v archívoch, ktorá sa bude konať koncom mája 1995 v Budapešti (rokovací jazyk angličtina), oslovila V. Nováková P. Draškabu. Predsedníčka oboznámila členov výboru aj s pozvánkou Zväzu rakúskych archívárov na druhé zasadnutie pracovnej skupiny stredoeurópskych zväzov a spolkov archívárov, na rakúsky archívny deň a na slávnostné podujatie usporiadané pri príležitosti 50 - ročného jubilea Rakúskeho štátneho archívu, ktoré sa budú konať v dňoch 29. - 30. mája 1995(rokovací jazyk - nemčina). Členovia výboru rozhodli, že SSA bude na týchto podujatiach zastupovať A. Buzinkayová (prvé zasadnutie pracovnej skupiny stredoeurópskych zväzov a spolkov archívárov sa konalo v júni 1993 v Mníchove).

Na záver Z. Kollárová navrhla sledovať jubileá členov SSA, informovať o nich vo Fóre, prípadne pri zvlášť významných, posielat' blahoprajné listy.

Nasledujúce zasadnutie výboru SSA bude v ŠOKA v Poprade dňa 5. júna 1995.

A. Buzinkayová

KNÍŽNÉ NOVINKY

George Jean: Písmo - pamäť ľudstva. Slovart Bratislava 1994.

Vreckový formát, 224 strán, krásne ilustrácie. Ešte nikdy neboli náučné knihy také populárne a ešte nikdy neboli populárne knihy také náučné - tak znie heslo vydavateľstva Gallimard Jeunesse, ktoré sa viaže na nekonečnú edíciu knižiek, nazvanú Horizonty. V slovenčine vyšlo dosiaľ šesť titulov (o bosorkách, Freudovi, Ghándím, zlatej horúčke a Inkoch) pripravené sú tituly o Mohamedovi, križiackych výpravách, Ježišovi a niekoľko ďalších.

Prvá časť knihy je nevtieravo "inštruktívna", venovaná vzniku písma a staroveku (70 strán), stredoveku (20 strán), knihtači (15)... Je to príjemná, prechádzka svetom písma s nie pozitivistickým, lež skôr kultúrno-historicky ladeným sprievodcom.

Druhá časť knihy, nazvaná Svedectvá a dokumenty, je vkusným a inteligentným výberom zlomkov úvah a meditácií rôznych autorov -pravdaže francúzskych- o písme. Písmo v meste, umenie typografie (tradícia a vkus doby), písaná hudba, vplyv písacieho náčinia na tvar písmen, umenie kaligrafie, s pôsobivým popisovaním pravidiel organizovania dychu krasopisca pri písaní, či inými tajomstvami písania.

Zdalo sa mi, že z knižky trochu trčí "frankopupkizmus" v nazeraní na vývoj písma. Dvojstránková stať o hlaholike je prepašovaná len do slovenského prekladu, hoci - ak by sme si už museli vybrať- dali by sme azda prednosť opačnej situácii, keby totiž táto kapitolka figurovala v najmä v inojazyčných verziách tejto, do desiatok svetových jazykov prekladanej knižnej edície. To je však už iná téma na úvahu, koľko dobrého a koľko zlého nám prinášajú preklady, vydávané na úkor domácich populárnovedných knižných prác, napísaných povedzme aj o vývoji písma. Možno nás preklady vedú k lenivosti. Myslíte si, priatelia, že Francúzi si raz preložia populárno-náučnú knižku o vývoji písma od slovenského autora?

Avšak, komu češ' - tomu češ'. Knižka je fajn, budme radi, že ju máme v preklade. I keď to nie je žiadna príručka paleografie, archivárovi, neustále sklonenému nad písmená neuškodí, ak si na chvíľu oddýchne, vyloží si nohy na stôl a začíta sa -napríklad na strane 206- do meditácie Pascala Quignarda o písúcom Kristovi. (Ján 8,6-8)

Knižku som si kúpil v kníhkupectve "U gina" (niekdajšejpredajni Tatranu na Michalskej ul.9, 815 82 Bratislava za 165.- Sk.

Laco Vrteľ

Zborník prác učiteľov katedry dejín a archívnickva, je venovaný životnému jubileu-doc. PhDr. Ladislavovi Tajtákovi, CSc., ako dlhoročnému pedagógovi, vedúcemu katedry a historikovi. Obsahuje okrem biografie a bibliografie doc. Tajtáka, pestrú paletu príspevkov od stredoveku po novovek: F. Uličný - Osídlenie panstva Tibava v stredoveku, M. Bodnárová - Počiatky reformácie v Košiciach, P. Kónya - K problematike prešovského krvavého súdu z r. 1678, M. Otčenáš - Slovenská historiografia v matičných rokoch 1863 -1875, J. Záborský, F. V. Sasinek, P. Križko, J. Hložník, M. Danilák - Ukrajinci východného Slovenska na začiatku 20. storočia, Z. Malagová - Vzťahy medzi občianskymi stranami a slovenskou sociálnou demokraciou v predvečer prvej svetovej vojny, J. Mojdis - Vojenský zahraničný odboj Čechov a Slovákov v r. 1914 - 1920, P. Švorc - Vznik ČSR a jeho odraz v českej a slovenskej spisbe dvadsiatych rokov, L. Franková - K začiatkom ženského hnutia na Slovensku - národnoemancipačné snaženia, Ľ. Harbuľová - Dejiny Nemecka v česko - slovenskej historiografii, V. Franko - Stredoškolský seminár a exkurzia ako efektívne organizačné formy vyučovania dejepisu. Prínosom sú aj zahraničné štúdie: H. Heppner Beziehungen zwischen der Universität Graz und dem pannonischen Raum (bis 1918) a J. Szługoski - Koncepcje regionalizmu w Polsce przed II wojną światową

Z.K.

SERVIS

Vážené kolegyně, kolegovia.

Prepáčte mi, že sa na Vás obraciam takouto cestou, ale žiadam Vás o pomoc. Napriek značnému úsiliu sa nášmu novému archívu nedarí skompletizovať Zbierku zákonov od roku 1918, ktorú však v našej práci často potrebujeme (najmä kvôli prekladom medzinárodných dohôd). Zo svojej praxe

však viem, že v mnohých našich archívoch a archívnych knižniciach sa často nachádzajú i multiplikáty zviazaných zbierok. Prosím Vás preto o kolegiálnu výpomoc, v prípade ak by niekto z Vás mohol niektorý zväzok nášmu archívu venovať. Ide najmä o nasledujúce ročníky: 1949, 1954, 1957, 1958, 1960, 1970, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1987 a 1988. Za prípadnú pomoc vopred ďakujem, eventuálne poďakujem osobne na najbližšom sympóziu. Ďakujem tiež redakcii Fóra archivárov za uverejnenie tohoto netradičného "inzerátu".

Ivan Tichý,

Diplomatický archív MZV SR, Stromova 1, 833 36 Bratislava,
tel. 3704 271, 3704 292

Ministerstvo vnútra SR - Odbor archívnictva a spisovej služby a Sekcia pomocných vied historických Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV, organizujú v spolupráci so Štátnym oblastným archívom v Košiciach, Štátnym okresným archívom Košice - vidiek, Archívom mesta Košíc a Spoločnosťou slovenských archivárov v dňoch **6.- 8. júna 1995** sympóziu na tému **Hranice a vnútorné členenie Slovenska v historických prameňoch**. Sympóziu sa uskutoční v rekreačnom zariadení Jahodná pri Košiciach. Podrobné informácie obdrží každý člen SHS a SSA na osobitnej pozvánke.

Štátny okresný archív Žiar nad Hronom so sídlom v Kremnici v súvislosti s otvorením novej účelovej budovy archívu v Kremnici oznamuje zmenu adresy. Nová účelová budova sa nachádza na ul. ČSA 951/82, 967 01 Kremnica. Telefonické spojenie je nasledovné:

0857 742 508 (ústredňa)

0857 742 335 (riaditeľ)

Mikuláš Čelko, riaditeľ

Štátny okresný archív v Poprade, rovnako v súvislosti s otvorením nových priestorov pre ŠOKA, rekonštruovaných domov v Poprade - Spišskej Sobote 12. mája 1995, Vám oznamuje zmenu telefónneho čísla: 092 835 36 (riaditeľka), 092 835 28 (ústredňa). Adresa bude upresnená po

doriešení poštových služieb. Zatiaľ platí pôvodná adresa: ŠOKA Poprad, OÚ Popradské nábr. 16, 058 01 Poprad.

Božena Malovcová, riaditeľka

Redakčná rada Fóra archivárov uvíta spolupracovníkov z rôznych regiónov a druhov archívov, ktorí nám napíšu o kultúrnom a historickom dianí vo svojom okolí. Ide o krátke správy o tom čo sa pripravuje, resp. čo sa už udialo. Radi rozšírime redakčný kolektív. Zároveň si dovoľujeme poďakovať za doterajšiu spoluprácu archívov a zároveň upozorniť, že redakčná rada nevyberá cieľavedome archívy. Ide o využitie ponúknutej pomoci. V prípade, že chcete pomôcť a zároveň aj spropagovať svoj archív, radi Vám vyhovíme. Ak nemáte vhodné možnosti, môžete nám zaslať svoje príspevky o archíve, archivároch, svojej výskumnej práci, zaujímavých dokumentoch, ale aj technických pomôckach, či čokoľvek čo Vás upútalo a pre nás to bude nielen zaujímavé ale aj užitočné.

Prosíme, nečakajte!!! (Aj redakčná rada má obmedzené telefóny)

OSOBNOSTI

Bruno Bene

Bol zakladateľom súčasného archívniectva v Kežmarku. Narodil sa 9. 6. 1887 v Ľubici. Po absolvovaní Ľudovej školy v Ľubici a štyroch tried

gymnázia v Kežmarku, v roku 1905 ukončil štúdium na Štátnom učiteľskom ústave v Spišskej Novej Vsi. V štúdiách pokračoval na Štátnom učiteľskom ústave pre učiteľov meštianskych škôl v Budapešti a trojročné štúdium ukončil v roku 1908. Učil v Štátnej chlapčenskej meštianskej škole v Kežmarku. Od roku 1935 bol učiteľom a riaditeľom združených evanjelických dievčenských škôl v Kežmarku (Meštianska škola, Jednoročný obchodný kurz, Odborná škola pre ženské povolania, Živnostenská pracovňa pre šitie šiat, Dvojročný nemecký ústav pre vzdelanie učiteliek ženských ručných prác a domácich náuk). Po oslobodení v roku 1945 odišiel na dôchodok. Pracoval ďalej v Lyceálnej knižnici a v Mestskom múzeu v Kežmarku, od roku 1947 v archíve mesta Kežmarok. Od roku 1952 bol okresným archívnym referentom a zároveň mestským archívárom. Svoju prácu vykonával tak dobre, že od roku 1954 do roku 1957 pôsobil ako okresný archívár a potom odišiel už do definitívneho dôchodku. Za prvej republiky viedol vlastivednú prílohu Zipser Heimat časopisu Karpathen Post. Veľa času venoval ochotníckemu divadlu, mnohé hry režíroval a v mnohých aj hral. Bol členom viacerých spolkov a vyvíjal mnohorakú činnosť, hlavne na kultúrnom poli. Bol národnosti nemeckej, evanjelického a. v. náboženstva. Zomrel 11. 11. 1960.

(Podľa Bibliografie archívárov a ŠOKA v Poprade, Poprad 1994, s. 13, spracovala Z. K.)

Redakčná rada: V. Nováková, L. Vrteľ, J. Hanus, Z. Kollárová

Toto číslo pripravil kolektív Štátneho oblastného archívu v Košiciach

Technická úprava : Z. Kollárová,

Distribúcia: ŠOBA Košice

Náklad: 240 ks.